

Gazakriget – Regionala reaktioner

*Erika Holmquist, Aras Lindh, Aron Lund,
Samuel Neuman Bergenwall, Marianna Serveta*

Till följd av Hamas angrepp den 7 oktober 2023, har Israel förklarat krig, mobiliserat 300 000 reservister och inlett flygangrepp. En markinvasion i det tätbefolkade Gaza tycks nära förestående, vilket kan leda till utdragna strider och kräva många människoliv. Israels strategi att hålla Palestinakonflikten frusen har inte fungerat, och ett tvåfrontskrig med Hezbollah i Libanon är nu fullt möjligt. Risk finns också för ytterligare spridning av konflikten. Israeliska strateger menar att landets avskräckningsförmåga har fallerat, och att man nu måste agera kraftfullt för att återställa den, inte nödvändigtvis bara i Gaza. Konflikten kommer sannolikt leda till stora förändringar i palestinsk politik och kanske även för Palestinafrågan som helhet. Länder i regionen har reagerat olika på händelseutvecklingen, men ett tänkbart utfall är att pågående saudiska förhandlingar om att normalisera relationerna med Israel försvåras. I detta memo beskriver vi hur konflikten har påverkat Israel, Palestina och hur regionala aktörer har reagerat. Vi avslutar med att skissera några viktiga frågeställningar.

ISRAEL

Angreppet mot Israel är bland de värsta i det hårt krigsdrabbade Israels 75-åriga historia. 1200 israeler har bekräftats döda och över 2 600 skadats. Dessutom uppges ca 150 israeler uppges ha förts till Gaza som gisslan. President Isaac Herzog menar att så många judar inte blivit dödade på en dag sedan Förintelsen.¹ I israelisk media jämförs angreppet med terroristattentatet den 11 september, liksom med Oktoberkriget 1973, då Egypten och Syrien överraskade Israel i ett simultant angrepp på Jom kippur (försoningsdagen).² Hamas angrepp den 7 oktober i år inleddes under den judiska helgdagen Simchat Torah, 50 år och en dag efter Oktoberkriget.

De politiska partierna har nu tillfälligt och delvis lagt ned stridsyxorna, efter ett år av stora interna spänningar, som en följd av premiärminister Benjamin Netanyahus högernationalistiska regerings försök att begränsa högsta

domstolens makt. Förhandlingar pågår om att bilda en bred samlingsregering.

Vreden i Israel är påtaglig. President Isaac Herzog jämför Hamas med den så kallade Islamiska staten, IS, och kallar terroristerna för monster, ”inte människor”.³ Netanyahu använder en liknande terminologi och säger att Israel kommer ”att utkräva ett pris som de [Hamas] och Israels andra fiender kommer att minnas i flera decennier.”⁴ Försvarsminister Yoav Gallant talar om att Israel ”strider mot mänskliga djur och att vi agerar därefter.”⁵

Ett historiskt misstag och ett militärstrategiskt skifte

Israeliska militära bedömare menar att attacken är ett monumentalt misslyckande på flera plan, framför allt avseende underrättelseinhämtning och -bedömning, militär strategi, samt i fråga om politiskt ledarskap.⁶ Yaakov Amidror, tidigare generalmajor och nationell säkerhetsrådgivare till Netanyahu, beskriver händelsen som ett ”enormt misstag av underrättelsesystemet”.⁷ Amir Avivi, en pensionerad general aktiv inom veterangruppen Israels försvars- och säkerhetsforum (*Israel Defense and Security Forum*), menar att Israel förlitat sig på högteknologi för att samla underrättelser, men att Hamas anpassat sitt agerande genom att t.ex. inte använda datorer och mobiltelefoner. Misslyckandet handlar dock, enligt Avivi, också om att underrättelsetjänsterna, trots data, missbedömt Hamas intentioner.⁸

Hamas tog över makten i Gaza 2007. Sedan dess har Israels militära strategi för att hantera rörelsen primärt varit att avskärma Gaza och avskräcka Hamas genom att bygga stängsel och upprätta sjöblockader, hitta och förstöra tunnlar, genomföra regelbundna flygangrepp, upprätthålla högteknologisk underrättelseinhämtning och att bygga upp ett effektivt luftvärn (*Iron Dome*) för att skjutna ned raketer. Vid större angrepp från Hamas eller allierade grupper, som Islamiska jihad, har Israel trappat upp luftangreppen mot Hamas, såsom under 2021. Den senaste gången Israel gick in med marktrupper i Gaza var 2014. Konflikten resulterade då i att drygt 70 israeler och över 2 000 palestinier miste livet.

Israels militär uppges inte ha varit förberedd för en storskalig överraskningsattack. Vissa soldater var på övnin-
gar i andra delar landet. När attacken ägt rum agerade förs-
varsmakten senfärdigt, bland annat på grund av bristande
kommunikation. Försvarsmakten uppges under året ha
lagt fokus på oroligheter på Västbanken och hoten kring
den norra fronten mot Libanon. Bedömare menar också
att de interna slitningarna i det israeliska samhället givit
 Hamas skäl till att tro att Israel försvagats och därmed skäl
att agera. Chuck Freilich, före detta biträdande nationell
säkerhetsrådgivare, menar att roten till operationen var ett
felaktigt strategiskt koncept, som förutsatte att Hamas var
militärt avskräckt och fokuserat på att förbättra levnads-
villkoren på Gazaremsan.⁹

De exakta orsakerna till det israeliska misslyckandet
kommer att belysas i framtida utredningar. Redan i dag
tycks det leda till förändrat militärstrategiskt agerande
gentemot Hamas.

Markoperation med regimförändring?

Israel har inledningsvis svarat på attacken genom att förk-
lara krig och inleda operationen Järnsvärd, vilken mellan
den 7 och 9 september fokuserade på att återta samhällen i
södra Israel och att genomföra flygangrepp i Gaza. Mycket
tyder på att Israel närmast planerar en markinvasion med
sikte på regimförändring i Gaza.

I sitt tal till nationen den 7 oktober sade Benjamin
Netanyahu att de väpnade styrkorna kommer att agera för
att ”förgöra Hamas förmågor.”¹⁰ En talesperson för försvars-
makten klargjorde senare att det betyder att man kommer
se till att Hamas aldrig mer genomför ett angrepp mot
Israel.¹¹ Israel har kallat in 300 000 reservister inom loppet
av 48 timmar, en historiskt stor och snabb mobilisering.
Försvarsminister Gallant har också beordrat en fullstän-
dig belägring av Gaza, genom stänga av eltillgången och
stoppa mat- och bränsleleveranser.¹² Uppgifter gör också
gällande att Netanyahu i samtal med USA:s president Joe
Biden ska ha meddelat att Israel inte har något annat val
än gå in med marktrupper i Gaza.¹³

Frågan tycks alltså inte vara *om* utan *hur* markoper-
ationen kommer att genomföras, och vad slutmålet är?
Militära analytiker i Israel menar att attacken inte bara
förödmjukat Israel utan också försvagat dess förmåga till
avskräckning, varför man måste agera mycket kraftfullt.

Tamir Hayman, en pensionerad generalmajor vid
tankesmedjan Institutet för nationella säkerhetsstudier
(*Institute for National Security Studies*, INSS), menar att
man bör ha tre mål med kriget: att avsluta Hamas styre
i Gaza, förstöra deras militära kapacitet, och att frigge
gisslan. En markoperation får, enligt Hayman, inte vara
begränsad och leda till eldupphör, men inte heller resultera

i fullständig israelisk ockupation av Gazaremsan. Han
förespråkar istället att Israel antingen genomför en mas-
siv operation för att slå ut Hamas förmågor, eller en mer
begränsad operation som kan bestå av räder genom Gaza
eller av att man tar kontroll över delar av området.¹⁴

Meir Ben Shabbat, före detta nationell säkerhets-
rådgivare, rekommenderar att man skapar en 300 meter
bred säkerhetszon längs gränsen mot Gaza. Han menar
också att Israel måste frångå idén om ”kirurgiska attacker”
och istället genomföra ett massivt angrepp och ”förstöra
allt som har med Hamas att göra”, från medlemmar-
nas hem och regeringsbyggnader till fordon, båtar, lager,
banker, institutioner, o.s.v. Operationen måste leda till att
avskräckningsförmågan åter höjs genom att låta Hamas
betala ett högt pris. Israel bör samtidigt använda den
internationella legitimiteten för att vidta ”extraordinära
åtgärder”, och inte böja sig för USA eller inverkan på nor-
maliseringen av relationerna med Saudiarabien.

Ovannämnde Chuck Freilich, som länge förespråkat
försiktighet, menar att Israel nu måste erövra Gaza och
kullkasta Hamas styre för att upprätthålla sin avskräckning
och inte ge landets fiender, Iran och Hezbollah, en
möjlighet att också ta till vapen. En nyckelfråga för
Freilich är vad som kommer ske efter invasionen, när
 Hamas styre är borta och de väpnade styrkorna drar sig
tillbaka. Freilichs förslag är att Israel ser till att Palestinska
nationella myndigheten, som idag bara styr Västbanken,
återfår kontrollen i Gaza.¹⁵

Israel Ziv, en pensionerad general, sade på israelisk tv
att landet måste ”jämna Gaza med marken (...) det är dit
vi är på väg, utan att stanna upp för mycket för att oroa
oss vem som skadas. Vi har blivit förödmjukade, och vi
kommer att svara. Hamas är djur.”¹⁶

Itamar Yaar, tidigare vicechef för Israels nationella
säkerhetsråd, menar att han inte kan se något annat sce-
nario än en markoperation, kombinerat med stöd från
luft- och sjöstridskrafter.¹⁷

Irans roll och risken för tvåfrontsrig

En fråga som sysselsätter många israeliska analytiker är
huruvida Iran varit aktivt inblandad i Hamasoperationen
eller inte, samt risken för att en andra front öppnas –
alltså att Teheranstödda Hezbollah i Libanon blandar
sig i konflikten. Att Iran har bidragit till Hamas med
försvarsmateriel och andra resurser uppfattas som en eta-
blerad sanning, men försvarsmakten har meddelat att man
hittills inte har några bevis för direkt iransk inblandning
i själva operationen.¹⁸ Israel har dock goda skäl att inte
trappa upp spänningarna med Iran och längs gränsen mot
Libanon. Likväl tycks Israel förbereda sig för ett even-
tuellt tvåfrontsrig, genom att inte enbart flytta trupp

och försvarsmateriel mot Gaza i söder, utan också mot Libanon i norr.

Israeliska tänkare skiljer sig delvis åt i sin syn på Irans roll och på risken för ett tvåfrontsrig. Hayman menar att angrepp sannolikt kommer att ske från Libanon, men att Israel måste förbli kyligt, i och med att en andra front till varje pris bör undvikas. Hayman hävdar att operationen den 7 oktober initierades av Hamas, inte av Iran; risken finns dock att Hezbollah, mot sin vilja, ändå dras in i kriget.¹⁹

Raz Zimmt, en forskare vid INSS, menar att samarbetet mellan Iran och Hamas är nära, och är tveksam till att Teheran aktivt medverkade i operationen. Han tror att Iran inte har intresse av att använda Hezbollah i kriget, men menar att det finns tecken på att bedömningen inte är säker. Han menar att Iran är benäget att ta en högre risk än tidigare, då man står på tröskeln till kärnvapenförmåga och inte oroar sig för ett israeliskt anfall, och i händelse av att Hamas existens hotas.²⁰

Eitan Azani, vid Internationella institutet för kontra-terrorism (*International Institute for Counter-terrorism, ICT*) menar att det är en hög risk att Israel kan komma att behöva agera mot Hezbollah. Gruppens ledare kan missbedöma läget eller dras in i krig som en följd av att händelser på marken leder till eskalering.²¹

Naftali Garnot, tidigare högt uppsatt inom underrättelsetjänsten Mossad, menar att Hezbollah skulle kunna agera mer aktivt i konflikten med Israel. Samtidigt tror han inte Hezbollah har intresse av det, då Hamas redan uppnått framgångar, överraskningsmomentet är förbi och Israel har hunnit mobilisera reservister. Hezbollahs agerande kommer framför allt påverkas av Israels vilja att omkullkasta Hamas styre i Gaza.²²

Amos Harel, försvarsanalytiker vid tidningen Haaretz, menar också att risken för en andra front längs gränsen till Libanon har ökat, och att Hezbollah överväger att blanda sig i, vilket Israel försöker motverka genom att stärka försvarsförmågan vid gränsen.²³

Orna Mizrahi, nu vid INSS men med mångårig bakgrund i försvarsmakten och det nationella säkerhetsrådet, menar att Hezbollah står inför ett svårt dilemma och har tre alternativ: att ge symboliskt stöd till Hamas och tillåta begränsad beskjutning längs gränsen, att angripa Israel med begränsade operationer längs gränsen, eller att ”gå med i kriget” med all kraft. Hon menar att det är svårt att bedöma vilket alternativ Hezbollah kommer att välja, men att sannolikheten för en storskalig sammandrabbning i norr ökar ju mer utdraget kriget i Gaza blir.²⁴

Vad som står klart är att Israel vill undvika en konfrontation med Hezbollah och Iran under det att kampanjen i Gaza pågår.

PALESTINA

De senaste dagarnas händelser har varit omtumlande även för palestinierna. Konflikten kommer utan tvekan att få stora humanitära och politiska efterverkningar både på palestinsk politik och för Palestinafrågan mer generellt.

Det palestinska självstyret som upprättades på ockuperad mark efter Osloavtalet 1993 är sedan 2007 splittrat i två delar. På Västbanken styr den Palestinska nationella myndigheten, med säte i Ramallah. Myndigheten domineras av Fatahpartiet och dess ledare Mahmoud Abbas, som också är ordförande för Palestinska befrielseorganisationen (*Palestine Liberation Organization, PLO*) och president i den delvis erkända staten Palestina.²⁵ På Gazaremsan styr Hamas, som stämplats som en terroristorganisation av många länder. Båda sidor styr med auktoritära medel och undertrycker rivalernas verksamhet på sitt eget territorium.

Palestinska myndigheten är ekonomiskt beroende av bistånd från Europa, USA och vissa arabländer, med Israels goda minne. Gruppen runt Abbas har övergivit PLO:s gamla strategi med väpnad kamp och försökt nå en tvåstatslösning längs 1967 års gränser genom politiska förhandlingar. Resultaten har dock varit nedslående. Fredsprocessen har helt gått i stå, Israel har fortsatt bygga ut bosättningarna på Västbanken – där den palestinska staten var tänkt att upprättas – och för några år sedan bröt USA med den etablerade FN-uppfattningen och erkände Jerusalem som Israels huvudstad. 1967 års gränser är nu i stort sett utsuddade och en tvåstatslösning framstår som helt osannolik, vilket har ryckt undan mattan för Abbasstyret och fått dess strategiska satsning på förhandlingar och samarbete med Väst att framstå som ett katastrofalt misstag.

Det rivaliserande läget i palestinsk politik domineras av Hamas, som har fortsatt förordat väpnad kamp och vägrar formellt erkänna Israel, även om man numera ändå flirtar med någon form av tvåstatslösning.²⁶ Gruppen anses få sitt huvudsakliga stöd från Iran och Qatar men har också goda förbindelser med vissa andra stater, exempelvis Turkiet. Hamas relationer med Iran var under 2010-talet ansträngda på grund av gruppens kamp mot regeringen i Syrien, men sedan några år har Hamas slutit fred med Damaskus och återknutit de nära banden med Iran.²⁷

Eftersom Abbas är 87 år gammal har palestinsk politik på senare år i hög grad handlat om efterträdande-frågan. Ramallahregeringens auktoritet och legitimitet har urholkats av förhandlingsstrategins misslyckande och myndigheten har de senaste åren tydligt försvagats. Ett nytt fenomen är att löst organiserade väpnade grupper har börjat bildas lokalt i olika flyktingläger för att bekämpa Israel, ibland med diskret stöd från Hamas, Islamiska jihad och andra Abbasfientliga krafter som inte kan agera öppet på Västbanken.²⁸

Palestinsk politik efter 7 oktober-attacken

Israel har genom åren utkämpat flera korta konflikter med Hamas och dess allierade på Gazaremsan, följt av nya vapenvilior. Hamas har med åren byggt upp en omfattande raketarsenal med iranskt stöd, men aldrig kunnat närma sig Israels militära övertag. Under kriget 2008–9 dödades exempelvis 13 israeler på 22 dagar, varav fyra av israelisk eld – och samtidigt dödades ungefär 1 400 palestinier.²⁹

Angreppet 2023 bryter av mot denna normalbild, vilket många palestinier tycks uppfatta som ett styrkebesked. Den bild som varit förhärskande i västliga medier, med fokus på israeliskt lidande och civila dödsoffer, avspeglas inte i palestinska och de flesta arabiska medier. Där är fokus istället på palestinernas egna förluster: i skrivande stund har 950 dödsfall rapporterats på Gazaremsan, men siffran lär stiga dramatiskt när Israel inleder sin markoffensiv.³⁰ Så länge striderna pågår kommer många palestinier dessutom alltid att vilja enas mot ockupanten, oavsett vad de normalt anser om Hamas.

Den politiska effekten av detta kan bli att Hamas framstår som en visserligen brutal men ändå stark och betydelsefull grupp, i kontrast till den alltmer menlösa regeringen i Ramallah. Ända sedan striderna inleddes har allt ljus legat på Hamas. Abbas och hans allierade har knappt märkts i medierapporteringen, utom i samband med att amerikanska och europeiska politiker hotat att dra in biståndet till myndigheten.

Manegen tycks alltså krattad för att Hamas ska stärka sin roll på PLO-lägrets bekostnad – men det förutsätter att Hamas fortfarande har kvar en maktbas i Gaza när röken lägger sig. Den saken är inte alls säker, givet att Israels motoffensiv nu torde bli mer våldsamt och genomgripande än någonsin förut. Om Hamas försvagas kraftigt eller till och med krossas i sin centrala maktbas skulle det kunna få omvälvande följder för palestinsk politik. Samtidigt förefaller utsikterna för en förhandlad tvåstatslösning sämre än någonsin, vilket underminerar de väststödda palestinska krafter som har hakat upp sin politik på detta.

Mycket är alltså oklart inom palestinsk politik, och det går att föreställa sig radikalt olika framtida utfall.

IRAN

Både Hamas och Islamiska jihad ingår i den så kallade ”motstånd saxeln” (*mehvar-e moghavemat på persiska; mihwar al-muqawama på arabiska*), som består av Iran, Hezbollah och andra väpnade aktörer i Mellanöstern som delar landets motstånd mot Israel och USA.

Iransk media framställer Hamas operation, al-Aqsastormen, som en gemensam framgång. Samtidigt har iranska officiella företrädare och företrädare för Hamas varit noga med att understryka att Hamas var

initiativtagare. Enligt en artikel i *Wall Street Journal* som hänvisar till uppgiftslämnare från Hamas och Hezbollah ska dock Iran ha gett ”grönt ljus” till Hamas; vidare nämns artikeln att planeringen ska ha påbörjats i augusti.³¹ Omfattningen av operationen och de risker den medför borde dock tyda på en betydligt längre planeringshorisont. Enligt Reuters, som talat med Hamaskällor, har planeringen pågått i flera år.³² Iran nekar till direkt inblandning.³³

I nuläget går det inte att belägga vilken roll Iran har spelat, men det är välkänt att Iran stöder Hamas med pengar, krigsmateriel och teknologisk expertis.³⁴ För Iran spelar motstånd saxeln en viktig roll för landets regionala inflytande och avskräckningsförmåga. Iransk militärdoktrin innefattar ett koncept som kallas ”offensivt försvar”. Det offensiva försvaret går ut på att hålla konflikter borta från iranskt territorium. Etableringen av ett nätverk av Iranvänliga aktörer med tillgång till drönare och robotteknologi bidrar till det offensiva försvaret genom att det skapar strategiskt djup och håller Irans fiender upptagna. ”Plausible deniability” är genomgående ledord som innebär att Iran generellt avstår från direkta konfrontationer med sina fiender, och istället använder aktörer inom nätverket för att påverka med indirekta medel.

Hamas operation fyller sannolikt flera funktioner ur en iransk synvinkel. Sedan den islamiska revolutionen 1979 har Iran försökt vinna legitimitet och inflytande i den muslimska världen genom att inta en stark anti-israelisk position. På senare år har Palestinafrågan dock dalat i prioritet bland arabstaterna. Många har oroats mer över Irans inflytande och vissa har valt att normalisera relationen till Israel.

Det är troligt att Iran hoppas att Hamas spektakulära attack på Israel, och en våldsamt israelisk motreaktion, ska blåsa liv i Palestinafrågan igen och försvåra de pågående normaliseringsprocesserna med Israel. Inom ramen för Saudiarabiens förhandlingar om normalisering som pågår med USA och Israel har kungadömet ställt krav som ifall de infrias, skulle ha negativa konsekvenser för Iran. Saudiarabien vill bland annat ha en formell allians med USA med försvarsgarantier, rätten att husera en fullständig nukleär anrikningssykel på saudiskt territorium, och tillgång till mer avancerade amerikanska vapensystem.³⁵

I iranska medier framställs utvecklingen nu som att slutet på staten Israel är nära, men det bör betraktas som propaganda snarare än en officiell bedömning. Ur iransk synvinkel kan Hamas överraskningsoperation också skapa en möjlighet att signalera till omvärlden att ”motstånd saxeln”, med Iran i spetsen, är en verklig maktfaktor.

Samtidigt är utvecklingen riskabel för Iran. Om Israel skulle slå ut Hamas fullständigt tappar Iran en värdefull medlem i motstånd saxeln och ett av sina viktigaste

påtryckningsmedel gentemot Israel. Ett omfattande krig med inblandning från Hezbollah är inte heller nödvändigtvis till Irans fördel, av samma anledning, om det inte är så att man ser goda möjligheter att kraftigt försvaga Israel.

Irans nukleära framsteg skulle dock kunna vara en pådrivande faktor. Enligt iranska företrädare är Iran i nuläget en nukleär tröskelstat.³⁶ Kanske bidrar det till att Teheranregeringen nu anser sig ha större handlingsutrymme än tidigare. Det kan också uppfattas som så viktigt att sabotera den israelisk-saudiska normaliseringsprocessen att Iran är redo att spela ut Hamas- och Hezbollahkorten.

Oavsett vilken roll Iran spelade i planeringen av Hamas operation så kan utvecklingen framöver alltså komma leda till mer aktivt iranskt deltagande.

HEZBOLLAH OCH LIBANON

Libanons statsmakt är svag och splittrad, och Hezbollah är den dominerande aktören i södra Libanon sedan området befriades från israelisk ockupation år 2000. Gruppen dominerar även vissa andra områden i Libanon, speciellt Beirut södra förorter och delar av Beqaadalen. Den libanesiska regeringen och militären har i praktiken ingen kontroll över sydgränsen. FN-missionen UNIFIL står i förbindelse med båda parter och kan spela en medlande roll, men utgör inget militärt hinder för någon sida.

Iran har sedan det israelisk-libanesiska kriget 2006 hjälpt Hezbollah att bygga upp en mycket omfattande raketarsenal, avsevärt större än den Hamas förfogar över i Gaza. Hezbollah har även tillgång till olika typer av drönare och till och med taktiska ballistiska robotar (iranskkonstruerade Fateh-110 och troligen den syriska kopian M-600 Tishrin).³⁷ Enligt israelisk press räknar myndigheter i Israel med att Hezbollah kan avfyra 6 000 raketer under de första dagarna av en fullskalig konflikt, varefter siffran tros sjunka till en mer hållbar avfyrningstakt på 1 500–2 000 dagliga avfyrningar. Man oroar sig också för precisionsattacker mot kritisk infrastruktur.³⁸

En fullskalig konflikt mellan Israel och Hezbollah skulle kunna bli mycket destruktiv. Den skulle också enkelt kunna glida över på syriskt territorium, där Hezbollah och iransk personal opererar i samarbete med Damaskusregeringen.

Den ömsesidiga medvetenheten om denna eskalationsrisk har sedan 2006 bidragit till en sorts terrorbalans längs gränsen, vilket har haft en konfliktavhållande effekt. Det har inte hindrat sporadiska artilleri- och raketdueller eller mindre sammanstötningar, eller återkommande israeliska bombningar inne i Syrien sedan 2013, men större strider

har gått att undvika. Både Israel och Hezbollah har således lång vana av att hantera och bedöma varandra, och de klarar i normalläget att undvika okontrollerad eskalation. Dagens upphettade och riskfyllda situation innebär dock att båda sidor kan ändra sin bedömning av läget, och att de får svårt att avläsa varandras avsikter.

Hezbollah under oktoberkonflikten

Hezbollah driver en helt oförsonlig politik mot Israel och har solidariserat sig helt och hållet med Hamas. Gruppen beskriver alla döda i konflikten som ”soldater och bosätare”, och medger inte att Israel har åsamkats civila förluster.³⁹ I vilken mån Hamas, Hezbollah, Iran och andra allierade grupper (t.ex. Islamiska jihad) hade samordnat sitt agerande före helgens angrepp är oklart, även om någon form av samordning tycks trolig och uppgifter som sagt förekommer om ett nära planeringssamarbete under iransk ledning.⁴⁰

Hezbollahs första officiella kommentar till striderna kom genom ett förhållandevis försiktigt uttalande 8 oktober, där gruppen beskrev Hamas operationer som ”ett budskap till den arabiska och islamiska världen och det internationella samfundet, och särskilt till dem som strävar efter normalisering med denna fiende”. Gruppen sade sig noga följa händelserna ”i direkt kontakt med det palestinska motståndets ledning”.⁴¹ Senare samma dag, söndagen 8 oktober, angrep Hezbollah israeliska posteringar i Shebaaområdet, som man beskriver som ockuperat libanesiskt territorium (att Shebaa är ockuperat är klart, men huruvida det tillhör Libanon eller Syrien är omstritt). Enligt Hezbollah utfördes attacken ”i solidaritet med det segerrika palestinska motståndet”.⁴² Valet att genomföra ett begränsat bombardemang av punkter just i Shebaatrakten bör dock förstås som en signal om att Hezbollah inte ville eskalera till öppet krig längs hela gränsen. Israel replikerade med ett begränsat bombardemang av samma slag. Nya våldsamheter utbröt dock följande dag, på annan plats längs gränsen, sedan en mindre styrka från den palestinska gruppen Islamiska jihad försökte gå in i Israel från Libanon.⁴³

Det är troligt att Hezbollah hoppas kunna hålla israeliska styrkor (och nischförmågor, som vissa typer av missilförsvar) bundna i norr. Det är också möjligt att gruppen är villig att trappa upp konflikten under vissa omständigheter, vilket kan ha kommunicerats till Israel i tysthet – exempelvis i händelse av en markinvasion av Gaza. Det är även tänkbart att Hezbollah tror sig kunna hantera eskalationsrisken samtidigt som man låter palestinska grupper angripa Israel i större skala från norra Libanon. Det vore dock i dagsläget ett högriskspel.

TURKIET

Turkiet försöker att skaffa sig en medlarroll i konflikten. Att inta en sådan roll underlättar Turkiets balansgång mellan Israel, med vilket de tidigare ansträngda relationerna har tinats upp senaste tiden, och med Palestina, vars kamp för självständighet Turkiet länge har understött.

Hamas, som utvecklades som en utlöpare till Muslimska brödrskapet, har länge åtnjutit stöd i Turkiet, särskilt från islamiska organisationer. Vissa Hamas-medlemmar är bosatta i Turkiet.⁴⁴ Till skillnad från USA och EU har Turkiet inte terrorstämplat Hamas, utan anser istället gruppen vara en legitim del av Palestinas politiska liv.⁴⁵ Turkiets regering har dessutom, vid olika tillfällen, tagit emot besök från Hamas ledning.⁴⁶

President Recep Tayyip Erdoğan uttalade sig inledningsvis försiktigt och uppmuntrade både Israel och Hamas att avstå från impulsiva steg som kan leda till eskalering. Erdoğan möttes dock av kritik på hemmaplan, bl. a. från före detta premiärministern Ahmet Davutoğlu som ledde vapenstillståndsförhandlingarna mellan parterna 2014, och nu ansåg att regeringen borde stå fast på Palestinas sida.⁴⁷ Efter regeringssammanträdet den 9 oktober, uttalade sig Erdoğan mer bestämt och fastslog att fred i området inte kan upprättas om Palestina inte erkänns som en självständig och suverän stat, med Jerusalem som huvudstad. Angående de senaste dagarnas våldsamheter noterade Erdoğan att Israels tillvägagångssätt, som kränker palestiniernas rättigheter, hotar även Israels egen befolkning. Erdoğan erbjöd sig även att medla i konflikten, både för att förhandla om vapenvila och för att underlätta fångutbyten.⁴⁸ Diplomatiske initiativ har påbörjats på både president- och utrikesministernivå.

Turkiet har tidigare försökt att medla i Israel och Palestinakonflikten sedan 1990-talet. Landet intog en neutral ställning fram till cirka 2008, då Erdoğanregeringen började stödja Palestina. Till detta bidrog Turkiets försämrade relationer med Israel på grund av flera diplomatiska incidenter kopplade till konflikter i Gaza – däribland Mavi Marmara-incidenten år 2010, när Israel stormade ett turkiskt biståndsfartyg som försökte bryta blockaden mot Gaza och dödade flera personer. Flera turkiska organisationer, t.ex. biståndsorganet TİKA, den religiösa myndigheten Diyanet, Turkiska Röda halvmånen och den islamiska hjälpgruppen İHH stödjer Palestina och Gaza ekonomiskt och genom infrastruktursatsningar och utbildningsinitiativ. Turkiet också försökt uppmuntra försoning mellan Hamas och Fatah, vilket USA och Israel motsatt sig.⁴⁹

Turkiets agerande har hittills varit relativt försiktigt, men man kan inte utesluta att Erdoğan överger

balansgången och väljer att stödja Hamas vid en eventuell eskalering av kriget. Samtidigt sparar Turkiet gärna direkta interventioner i Mellanöstern till efter presidentvalet i USA.

ARABISKA REAKTIONER

Reaktionerna i arabvärlden var inledningsvis relativt försiktiga, även om tonen är generellt Palestinavänlig. Ett antal arabiska stater har genom åren – särskilt sedan 2020 – upprättat diplomatiska relationer med Israel, även om freden inte nödvändigtvis är varm och vänskaplig. Samtliga arabiska ledare har att förhålla sig till starka folkliga sympatier för den palestinska saken, vilka tenderar att blossa upp i tider av konflikt. Detta påverkar i olika grad regeringspolitiken. Det är sällsynt att arabiska stater öppet ifrågasätter palestinska grupper under pågående konflikt, även om kritiken kan framgå mellan raderna.

Marocko, ett av de länder som normaliserat förbindelserna med Israel, innehar just nu det roterande ordförandeskapet i Arabförbundet, och har kallat till extrainsatt krismöte för att diskutera frågan.⁵⁰

Av Israels fyra grannländer (utöver det ockuperade Palestina) har två sedan länge fred och normala förbindelser med Israel: Egypten sedan 1980 och Jordanien sedan 1994. De två återstående staterna, Syrien och Libanon, har aldrig erkänt Israel, även om Syrien i olika omgångar har förhandlat med Israel om villkoren för ett sådant erkännande, kopplat till ockupationen av Golanhöjderna. Libanons position har historiskt sett varit avhängig Syriens, även om det stora iranska inflytandet i båda staterna (bl.a. via Hezbollah) nu kan ha ändrat på detta.

Nedan beskrivs utvalda arabiska staters initiala offentliga reaktioner på konfliktutbrottet.

Egypten

Egypten är det enda land som gränsar till Gazaremsan, förutom Israel. Den egyptiska regeringen slöt fred med Israel redan 1979, även om förhållandet sedan dess ofta har varit kyligt. Landets nuvarande ledare, president Abdelfattah el-Sisi, är starkt fientlig till den islamiströrelse, Muslimska brödrskapet, ur vilken Hamas är sprungen. Kairo måste likväl förhålla sig till en propalestinsk folkopinion, och värdesätter sin roll som internationellt efterfrågad medlare i konflikten. Egypten tycks även denna gång vilja inta rollen som medlare. Man har hållit tät kontakt med såväl arabiska som internationella aktörer och uppmanar båda sidor att visa återhållsamhet.⁵¹

Strax efter konfliktutbrottet mördades två israeliska turister av en egyptisk polis i Alexandria. Den misstänkte förövaren kommer enligt uppgift att ställas inför militärdomstol.⁵²

Jordanien

Jordaniens befolkning utgörs till sin majoritet av palestinska flyktingar. Landet slöt fred med Israel 1994, men relationen har ofta fått föras i skymundan på grund av den stora folkliga ilskan över Israels agerande. Möjligheten att upprätta en separat palestinsk stat ses som avgörande för den landets framtid. På senare år har regeringen uttryckt stor frustration över den israeliska regeringens underminerande av tvåstatslösningen.

Utrikesminister Ayman Safadi har de senaste dagarna varnat för fortsatt våld och i allmänna ordalag krävt att parterna ska visa återhållsamhet och skydda civila. Han har förenat detta med kritik mot ockupationen och sagt att man måste behålla fokus på en politisk lösning som kan ge regionen långsiktig stabilitet. Utrikesministern har tagit kontakt med åtskilliga andra stater för att framföra detta budskap.⁵³

Förenade arabemiraten

Förenade arabemiraten upprättade efter amerikansk medling normala diplomatiska förbindelser med Israel år 2020, vilket utlöste en ny våg av arabisk-israelisk normalisering. Sedan dess har landet odlat sin relation med Israel på ett mer öppet sätt än andra arabiska stater, mot bakgrund av en delad oro för Irans inflytande i regionen. Den emiratiska statsledningen har också sedan många år en mycket fientlig hållning till Muslimska brödrskapet. Detta har avspeglats i Abu Dhabis hållning under den nuvarande krisen. Den 8 oktober manade utrikesministeriet till fred och skydd av båda sidors civila, men tog samtidigt i skarpa ordalag avstånd från Hamas agerande. Raketbeskjutningen av civila områden kallades ”en farlig och omfattande upptrappning” och ministeriet uttryckte ”starkt missnöje” över kidnappningen av israeliska civilpersoner.⁵⁴ Uttalandena sticker ut genom den direkta kritiken mot Hamas.

Saudiarabien

Saudiarabien överväger sedan en tid att normalisera relationerna med Israel på samma sätt som Förenade arabemiraten har gjort. Under de senaste månaderna har dessa diskussioner gått upp i högar, och det är tydligt att Bidenadministrationen gör stora ansträngningar för att få ett avtal till stånd, gärna före det amerikanska presidentvalet. Med tanke på Saudiarabiens stora inflytande i arabisk politik och landets särskilda roll inom islam vore saudisk-israelisk normalisering en katastrof för den palestinska självständighetsrörelsen, men också ett hot mot Iran. Hamas angrepp kan ha haft som syfte, eller som ett syfte av flera, att torpedera det saudisk-israeliska närmandet.

Palestinafrågan tycks mindre känslig för Saudiarabiens nuvarande ledning än för tidigare ledare, men den går knappast att ignorera. Saudiska ledare måste värda sin ställning som väktare av islams viktigaste helgedomar och som inom arabisk stormakt.

Det saudiska utrikesministeriet uttryckte 7 oktober i ett kortfattat uttalande sin oro över utvecklingen. Utan att fördela ansvaret mellan ”ett antal palestinska fraktioner” och ”ockupationsstyrkorna” uppmanade man till återhållsamhet och skydd av civila. Ministeriet påminde samtidigt om kungarikets ”upprepade varningar om faran för att läget exploderar på grund av den fortsatta ockupationen och att det palestinska folket hindras från att åtnjuta sina legitima rättigheter och uppmanade av de systematiska provokationerna mot helgedomar”, och uppmanade till en tvåstatslösning.⁵⁵ Även om uttalandet inte var särskilt hårt formulerat låg det i linje med Saudiarabiens traditionella attityd, snarare än med den linje som Förenade arabemiraten intagit.

Qatar

Qatar, som näst Iran brukar beskrivas som den viktigaste stöttepelaren för Hamas, och som ofta har haft spända relationer till Saudiarabien, Förenade arabemiraten och Egypten, har också uttalat sig i frågan. Det qatariska utrikesministeriet sade 7 oktober att man ”håller Israel ensamt ansvarigt för den pågående upptrappningen, på grund av dess ständigt pågående brott mot det palestinska rättigheter”. Man varnade för att ”dessa händelser kan bli ett svepskäl för att utlösa ett nytt oproportionerligt krig mot palestinska civila i Gaza” och underströk att Qatar fortsatt står bakom en tvåstatslösning längs 1967 års gränser.⁵⁶

Jemen

I nordvästra Jemen, som kontrolleras av den Iranlierade rörelsen houthierna, har det varit stora demonstrationer till stöd för Hamas. Det houthikontrollerade parlamentet i huvudstaden Sanaa uttalade stöd för operationen och beskrev den som en möjlighet att återuppliva jihad och ena den islamiska nationen mot den sionistiska fienden.⁵⁷ Rörelsens ledare Abdulmalik al-Houthi menar att tusentals jemeniter är beredda att stödja ”det palestinska motståndet” och uppger hota med angrepp med robotar och drönare om USA går med i kriget.⁵⁸

Irak

I Irak drar reaktionerna på helgens angrepp mot Israel i likartad riktning, även om de olika aktörerna väljer att gå olika långt i sina slutsatser och uppmaningar. Den irakiska regeringen kallar Hamas angrepp för ”ett naturligt resultat av det systematiska förtrycket (...) av den

sionistiska ockupationsmyndigheten”, och har uppmanat Arabförbundet att skyndsamt sammanträda.⁵⁹ President Abdul-Latif Rashid är något mer återhållsam och betonar att det är det internationella samfundets juridiska och moraliska skyldighet att erbjuda Palestinas folk sina legitima rättigheter.⁶⁰

Samtidigt har den s.k. Folkmobiliseringen (*al-hashd al-shaabi på arabiska*), en miliskoalition som utgör en gren av den irakiska försvarsmakten samtidigt som dess ledande grupper är lojala med Iran, uttryckt sitt fulla stöd till det motståndet i Gaza. Miliserna har också publicerat material på sociala medier som skulle kunna uppfattas som ett löfte att bidra militärt mot Israel, vilket dock i det här skedet bör uppfattas som propaganda.⁶¹

Kataib Sayyid al-Shuhada, en milis inom Folkmobiliseringen som stöds av Iran och libanesiska Hezbollah,⁶² varnar USA för att komma till Israels undsättning. ”Om USA intervenerar i området kommer all amerikansk närvaro i hela regionen betraktas som legitima mål för motståndaxeln (...) den dagen finns inga röda linjer kvar”, säger milisen i ett utlåtande.⁶³ Den inflytelserike shiitiska ledaren Muqtada al-Sadr har å sin sida uppmanat till stor demonstration (två miljoner, förutspår han) efter fredagsbönen till stöd för Palestina.⁶⁴

I skrivande stund har inga officiella reaktioner från Kurdistans regionala regering, som styr i de nordliga delarna av landet, kunnat noteras, vare sig från de gemensamma institutionerna eller från dess dominerande partier PUK och KDP. Detta kan betraktas i ljuset av att regionalregeringen och Israel inofficiellt har haft goda relationer de senaste åren, och att Israel var ett av få länder som förespråkade kurdisk självständighet när regionalregeringen anordnade en folkomröstning om detta år 2017.⁶⁵ Samtidigt befinner PUK och KDP sig i ett beroendeförhållande gentemot såväl Bagdad som Iran respektive Turkiet, vilket kan begränsa deras manöverutrymme.

FRAMTIDEN

Blodsutgjutelsen i Israel och Palestina är knappast över ännu, och den fortsatta utvecklingen är oklar. Vissa viktiga frågor har emellertid redan framträtt:

- Hur kommer Israel att agera framöver i Gaza och regionalt?
- Vilka blir de långsiktiga konsekvenserna för Hamas, för palestinsk politik mer allmänt, och för Palestinafrågan?
- Vilka blir stridernas humanitära konsekvenser och hur kommer övriga regionen reagera vid en markinvasion?
- Kommer kriget spridas till Libanon och eventuellt även andra länder i regionen?
- Hur påverkar utvecklingen Irans regionala strategi och risken för direkt militär konfrontation med Israel?
- Hur påverkas normaliseringsprocessen mellan Israel och arabiska stater, särskilt Saudiarabien?
- Kommer amerikanska vapenleveranser till Israel påverka vapenleveranser till Ukraina?

Mycket är fortfarande osäkert och konflikten kommer att utvecklas snabbt de närmaste dagarna, vilket kan försvåra uppföljande studier. Detta memo har avsiktligt begränsat sig till konfliktområdet och närregionen, men fortsatta studier bör också undersöka exempelvis de amerikanska och ryska reaktionerna. Även krisens påverkan på den inrikespolitiska dynamiken i Israel respektive Palestina framstår som långsiktigt betydelsefull och värd att studera i större detalj.

Slutnoter

- 1 Isaac Herzog, 9 okt. 2023, X, https://twitter.com/Isaac_Herzog/status/171143436349438548.
- 2 Se t.ex. Eithan Orkibi, "It's not the 1973 war all over again; it's 9/11", <https://www.israelhayom.com/opinions/its-not-the-1973-war-all-over-again-its-9-11>.
- 3 Isaac Herzog, 9 okt. 2023, X, https://twitter.com/Isaac_Herzog/status/171143436349438548.
- 4 Prime Minister of Israel, 9 okt. 2023, <https://twitter.com/IsraeliPM/status/1711466892332790137>.
- 5 Emanuel Fabian, "Defense minister announces 'complete siege' of Gaza: No power, food or fuel", 9 okt. 2023, Times of Israel, https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/defense-minister-announces-complete-siege-of-gaza-no-power-food-or-fuel.
- 6 Chuck Freilich, "Israel Must Smash Hamas. But Then What?", 8 okt. 2023, *Haaretz*, <https://www.haaretz.com/opinion/2023-10-08/ty-article-opinion/premium/israel-must-smash-hamas-topple-it-from-power-then-what/0000018b-0f67-d3a8-afeb-8f6f0c10000>.
- 7 Samia Nakhoul & Jonathan Saul, "How Hamas duped Israel as it planned devastating attack", Reuters, 9 okt. 2023, <https://www.reuters.com/world/middle-east/how-israel-was-duped-hamas-planned-devastating-assault-2023-10-08>.
- 8 Tia Goldenberg, "What went wrong? Questions emerge over Israel's intelligence prowess after Hamas attack", 9 okt. 2003, AP, <https://apnews.com/article/israel-hamas-gaza-attack-intel-a5287a18773232f26ca171233be01721>.
- 9 Chuck Freilich, "Israel Must Smash Hamas. But Then What?", *Haaretz*, 8 okt. 2023, <https://www.haaretz.com/opinion/2023-10-08/ty-article-opinion/premium/israel-must-smash-hamas-topple-it-from-power-then-what/0000018b-0f67-d3a8-afeb-8f6f0c10000>.
- 10 Times of Israel, "Promising merciless war on Hamas, Netanyahu says Israel will 'avenge this black day'", 8 okt. 2023, <https://www.timesofisrael.com/promising-merciless-war-on-hamas-netanyahu-says-israel-will-avenge-this-black-day>.
- 11 Israel Defense Forces, 9 okt. 2023, X, <https://twitter.com/IDF/status/1711438415588213236>.
- 12 Emanuel Fabian, "Defense minister announces 'complete siege' of Gaza: No power, food or fuel", Times of Israel, 9 okt. 2023, https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/defense-minister-announces-complete-siege-of-gaza-no-power-food-or-fuel.
- 13 Barak Ravid, "Scoop: Netanyahu tells Biden 'we have to go' into Gaza", *Axios*, 9 okt. 2023, <https://www.axios.com/2023/10/09/netanyahu-ground-invasion-gaza-israel-hamas-biden>.
- 14 Tamir Hayman, "This is how Israel could channel its rage wisely", 9 okt. 2023, *Israel Hayom*, <https://www.israelhayom.com/opinions/israel-must-channel-its-rage-wisely-this-is-how-it-could-be-done>.
- 15 Meir Ben Shabbat, "Israel must make it clear: The era of surgical strikes is over", *Israel Hayom*, 9 okt. 2023, <https://www.israelhayom.com/opinions/israel-must-make-it-clear-the-era-surgical-strikes-is-over>.
- 16 Amos Harel, "The Rising Threat of a Second Front in Israel's North", 9 okt. 2023, *Israel Hayom*, <https://www.haaretz.com/israel-news/2023-10-10/ty-article/premium/the-rising-threat-of-a-second-front-in-israels-north/0000018b-1686-d465-abb-16b6f7a00000>.
- 17 James Shotter, "We need to conquer Gaza': Netanyahu faces demands for ground offensive", *Financial Times*, 9 okt. 2023, <https://www.ft.com/content/f9ad87a3-1145-43d5-8b00-72399e187aa418> <https://ict.org.il/#1696753329472-204c0664-f14f>.
- 19 Tamir Hayman, "This is how Israel could channel its rage wisely", 9 okt. 2023, *Israel Hayom*, <https://www.israelhayom.com/opinions/israel-must-channel-its-rage-wisely-this-is-how-it-could-be-done>.
- 20 Raz Zimmt, 9 okt. 2023, X, <https://twitter.com/RZimmt/status/1711335860170342865>.
- 21 International Institute for Counter-Terrorism, 8. okt. 2023, <https://ict.org.il/#1696753329472-204c0664-f14f>.
- 22 A. a.
- 23 Amos Harel, "The Rising Threat of a Second Front in Israel's North", 9 okt. 2023, *Haaretz*, <https://www.haaretz.com/israel-news/2023-10-10/ty-article/premium/the-rising-threat-of-a-second-front-in-israels-north/0000018b-1686-d465-abb-16b6f7a00000>
- 24 Orna Mizrahi, "The War in the North Will Not Resemble the War in the South", 9 Okt. 2023, INSS, https://www.inss.org.il/social_media/the-war-in-the-north-will-not-resemble-the-war-in-the-south.
- 25 Staten Palestina utropades 1988 och erkänns nu av en majoritet av världens länder (däribland Sverige, sedan 2014) och tilldelades rollen som stat med observatörsmedlemskap av Generalförsamlingen 2012. FN:s presstjänst, "General Assembly Votes Overwhelmingly to Accord Palestine 'Non-Member Observer State' Status in United Nations", 29 nov. 2012, <https://press.un.org/en/2012/ga11317.doc.htm>.
- 26 Aljazeera English, "Hamas accepts Palestinian state with 1967 borders", 2 maj 2017, <https://www.aljazeera.com/news/2017/5/2/hamas-accepts-palestinian-state-with-1967-borders>.
- 27 Al-Akhbar, "hamas tabda khutuwat al-awda ila souria", 22 maj 2021, <https://al-akhbar.com/Palestine/306551>.
- 28 Yaniv Kubovich & Jack Khoury, "Nablus' 'Lion's Den' Has Become a Major Headache for Israel and the Palestinian Authority", *Haaretz*, 12 okt. 2022, <https://www.haaretz.com/israel-news/2022-10-12/ty-article-magazine/highlight/the-west-banks-lions-den-has-become-a-major-headache-for-israel-and-the-palestinians/00000183-cbfd-deb0-a593-dfff7de40000>.
- 29 Amnesty International, "Israel/Gaza: Operation 'Cast Lead' – 22 Days of Death and Destruction", 2 juli 2009, <https://www.amnesty.org/en/documents/mde15/015/2009/en>.
- 30 Emily Mae Czachor, "Israel and Hamas at war after Palestinian militants launch deadly attacks from Gaza", CBS News, 10 okt 2023, <https://www.cbsnews.com/live-updates/israel-hamas-palestinian-war-attacks-gaza-strip>.
- 31 Summer Said, Benoit Faucon & Stephen Kalin, "Iran Helped Plot Attack on Israel Over Several Weeks", *Wall Street Journal*, 8 okt. 2023 <https://www.wsj.com/world/middle-east/iran-israel-hamas-strike-planning-bbe07b25>.
- 32 Samia Nakhoul & Jonathan Saul, "How Hamas duped Israel as it planned devastating attack", Reuters, 9 okt. 2023 <https://www.reuters.com/world/middle-east/how-israel-was-duped-hamas-planned-devastating-assault-2023-10-08>.
- 33 Leila Nikounazar, "Iran's Supreme Leader Issues Tehran's Latest Denial of Involvement in Israel Attacks" *New York Times*, 10 okt. 2023, <https://www.nytimes.com/2023/10/10/world/middleeast/iran-israel-hamas-attacks.html>
- 34 Hamidreza Azizi, "The Concept of 'Forward Defence': How Has the Syrian Crisis Shaped the Evolution of Iran's Military Strategy?", Genève centrum för säkerhetspolitik (GCSP), febr. 2021. dam.gcsp.ch/files/doc/iran-forward-defence-strategy-en.
- 35 Steven Simon, "Saudi-Israel normalization deal: The U.S. should ask Riyadh for bigger concessions on China", *Foreign Policy*, 4 okt. 2023. <https://foreignpolicy.com/2023/10/04/saudi-arabia-israel-normalization-deal-us-concessions-china-oil>.

- 36 Andrea Stricker, "Iranian Official Claims Tehran Has Nuclear Threshold Status", FDD, 21 juli 2022, <https://www.fdd.org/analysis/2022/07/21/iranian-official-claims-tehran-has-nuclear-threshold-status>.
- 37 Tasnim, "madha qal naib nasrallah bi-shan al-sawarikh allati juhiz biha hezbollah?", 24 nov. 2014.
- 38 Lilach Shoval, "In nightmare scenario, IDF tries to predict what flare-up with Hezbollah could look like", *Israel Hayom*, 7 aug. 2023, israelhayom.com/2023/08/07/unprecedented-rocket-salvo-and-disruption-to-infrastructure-idf-predicts-what-hezbollah-flare-up-could-look-like.
- 39 Al-Manar, "toufan al-aqsa yahsod ma yuzid ala 700 qatil wa-akhtar min alfay isaba bain al-sahayina", 9 okt. 2023, <https://almanar.com.lb/11016183>.
- 40 Summer Said, Benoit Faucon & Stephen Kalin, "Iran Helped Plot Attack on Israel Over Several Weeks", *Wall Street Journal*, 8 okt. 2023 <https://www.wsj.com/world/middle-east/iran-israel-hamas-strike-planning-bbe07b25>; Mounir Rabih, "How Hamas, Hezbollah and Iran carefully planned an unprecedented offensive in Israel", *L'Orient Today*, 9 okt. 2023, <https://today.orientlejour.com/article/1352100/how-hamas-hezbollah-and-iran-carefully-planned-an-unprecedented-offensive-in-israel.html>.
- 41 Al-Manar, "hezbollah yubarik toufan al-aqsa: qiyadat al-muqawama fi lubnan ala ittisal mubasher maa qiyadat al-muqawama al-filastiniya", 8 okt. 2023, <https://www.almanar.com.lb/11001146>.
- 42 Al-Manar, "al-muqawama al-islamiya fi lubnan: majmouat al-shahid moghnyeh tuhajem mawaqea al-ihlital al-sahyouni fi mentaqat mazaree shebaa", 9 okt. 2023, <https://www.almanar.com.lb/11008307>.
- 43 Al-Mayadeen, "saraya al-quds tuelan maqatl dabitein israeilayain wa-stish-had mujahidein khilal ishtibak shamali falastin", 10 okt. 2023.
- 44 Soylu, Ragıp, Inanc, Yusuf (2022) "Turkey has not expelled any Hamas or Muslim Brotherhood members", *Middle East Eye*, 10 maj 2022, Turkey has not expelled any Hamas or Muslim Brotherhood members, sources say | *Middle East Eye* (Hämtad 9 okt. 2023).
- 45 Republic of Türkiye, Ministry of Foreign Affairs, 2 February 2018, Statement of the Spokesperson of the Ministry of Foreign Affairs, Mr. Hami Aksoy, in response to a question regarding decision of the United States to add Hamas Leader Ismail Haniya to the list of "Global Terrorists".
- 46 Se t.ex. Reuters, "Erdogan meets Palestinian president, Hamas leader Haniye" 26 juli, 2023, Erdogan meets Palestinian president, Hamas leader Haniyeh | Reuters (Hämtad 9 okt. 2023).
- 47 Duvar gazete, "Davutoğlu: Erdoğan'ın Filistin'le ilgili açıklamaları rezale" 9 ekim 2023, [Erdogans uttalanden om Palestina är en skam, 9 oktober 2023], Davutoğlu: Erdoğan'ın konuşmasını kim yazdıysa görevden alınmalı (gazeteduvar.com.tr) (Hämtad 10 okt. 2023).
- 48 Milliyet, "Erdoğan'dan İsrail ve Filistin'e çağrı: Arabuluculuğa hazırız", 10 ekim 2023, [Erdogans uppmaning till Israel och Palestina: Vi är redo för medling, 10 okt. 2023] Erdoğan'dan İsrail ve Filistin'e çağrı: Arabuluculuğa hazırız - Son Dakika Milliyet (Hämtad 10 okt. 2023).
- 49 Se t.ex. Karakaya Mustafa (2022), "The Failure of Neo-Ottomanist Foreign Policy in Turkey: The Case of Palestinian Reconciliation Process", *Filistin Araştırmaları Dergisi*, Vol. 12), s. 1-26.
- 50 Al-Arab, "al-maghreb yadou al-jamea al-arabiya ila aqd ijtimae tari hawl ghazza", 9 okt. 2023.
- 51 Reuters, "Egypt pushing Israel and Hamas to prevent escalation -Egyptian sources", 9 okt. 2023, <https://www.reuters.com/world/egypt-pushing-israel-hamas-prevent-escalation-egyptian-sources-2023-10-09>.
- 52 Reuters, "Egypt pushing Israel and Hamas to prevent escalation -Egyptian sources", 9 okt. 2023, <https://www.reuters.com/world/egypt-pushing-israel-hamas-prevent-escalation-egyptian-sources-2023-10-09>.
- 53 Jordaniens officiella nyhetsbyrå (Petra), "Safadi briefs Cabinet on King-led efforts to stop dangerous escalation in Gaza", 9 okt. 2023, https://petra.gov.jo/Include/InnerPage.jsp?ID=53283&lang=en&name=en_news&cat=en_news.
- 54 Förenade arabemiraternas utrikesministerium, "daat wizarat al-kharia fi bayan laha ila himayat al-medaniyin wa-shaddadat ala anna al-awlaiya al-ajila hiya inha al-unf wa-himayat al-medaniyin", 8 okt. 2023, <https://www.mofa.gov.ae/ar-ae/mediahub/news/2023/10/8-10-2023-uae-population>.
- 55 Saudiarabiens utrikesministerium, "al-mamlaka tutabea an kathb tataw-wurat al-awdaa ghair al-masbouqa bayn addad min al-fasail al-falastiniya wa-quwat al-ihlital al-israili, wa-tadeou lil-waqf al-fawri lil-taseid bain al-janibayn, wa-himayat al-medaniyin, wa-dabt al-nafs", 7 okt. 2023.
- 56 Qatars statliga nyhetsbyrå (QNA), "Qatar Voices Concern over Situation Developments in Gaza Strip, Calls for De-escalation, Calm", 7 okt. 2023, <https://www.qna.org.qa/en/News-Area/News/2023-10/07/0016-qatar-voices-concern-over-situation-developments-in-gaza-strip,-calls-for-de-escalation,-calm>.
- 57 Almasirah, "Parliament Calls on Arab, Islamic Parliaments to Express Solidarity with Palestinian People", <https://english.almasirah.net.ye/post/35349/Parliament-Calls-on-Arab%2C-Islamic-Parliaments-to-Express-Solidarity-with-Palestinian-People>.
- 58 Almasirah, english.almasirah.net.ye/allfastnews.php; Reuters, "Yemen's Houthis warn they will fire missiles, drones if us intervenes in Gaza conflict", 10 okt. 2023, <https://www.reuters.com/world/yemens-houthis-warn-they-will-fire-missiles-drones-if-us-intervenes-gaza-2023-10-10->.
- 59 France-24, "More than 200 Israelis killed in surprise Hamas assault on Israel, 232 killed in Gaza", 7 okt., 2023, <https://www.france24.com/en/middle-east/20231007-sirens-heard-as-dozens-of-rockets-fired-from-gaza-towards-israel>; Firstpost, "Iraq calls for urgent Arab League meetings to address 'serious' Palestinian developments, 7 okt., 2023, <https://www.firstpost.com/world/iraq-calls-for-urgent-arab-league-meeting-to-address-serious-palestinian-developments-13216492.html>.
- 60 Rudaw, "Iraqi leaders issue message of support for Palestine", 7 okt., 2023, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/07102023>.
- 61 Rudaw, "Iran-backed Iraqi militia threatens us as 'legitimate targets' if par-takes in Israel-Gaza war", 9 okt., 2023, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/09102023>.
- 62 Michael Knights, "Profile: Kataib Sayyid al-Shuhada, *The Washington Institute for Near East Policy*, 3 maj, 2021, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/profile-kataib-sayyid-al-shuhada>.
- 63 Rudaw, "Iran-backed Iraqi militia threatens us as 'legitimate targets' if par-takes in Israel-Gaza war", 9 okt., 2023, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/09102023>.
- 64 Iraks officiella nyhetsbyrå (INA), "Sayid Al_Sadr calls for a peaceful million-man demonstration in support of the Palestinian cause", 9 okt., 2023, <https://ina.iq/eng/29100-sayyid-al-sadr-calls-for-a-peaceful-million-man-demonstration-in-support-of-the-palestinian-cause.html>; Rudaw, "Iraqi leaders issue message of support for Palestine", 7 okt., 2023, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/07102023>.
- 65 Reuters, "Israel endorses independent Kurdish state", 13 sept., 2017, <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-kurds-israel-idUSKCN1B00QZ>.